

Tartalom: Közlemények Erdélyről, (Vándor) 193. l. Az első évfordulás, (Tompai Imre) 198. l. Billárd-dal, (Szolga Miklós) 200. l.

Közlemények Erdélyről.

II. Közlemény

Fel- és Al-csík.

(Folytatás.)

Földe havasias, silány és zsiratlan; innen a' kövérítést legalább minden 4ik évben, a' szorgalmas miveltést pedig folyvást megvárja. Úgy tartják — mint általában más székelyföldi helyeken is — hogy a' mezősegi rendszeréni szántók' vagy kaszálók' földével a' székelyföldit meglehetne trágyázni. Említést érdemel azon ingoványos fekete föld, mellyből fekete színű cserép edényeiket készítik. Ezen földnemből még eddig csak fazakakat, lábas és lábatlan lábasokat, porzsolókat (városiaknak röstölő) 's más illy nemű edényeket készítenek, mellyeket a' gazdaszonyok, kik e' részben „artiszerita“ és „praxissal biró“, 's annál fogva „competens“ itélők, dicsérik. Úgy vélem, alkalmas lenne más készítményekre is, pl. pipáknak. Még érdemlené próbálni, 's ha sikerülne lépteket tenni ezen könnyű mesterség' illő tökélyre vitelére, mi nem csak az életnemekben nagyon szükséges Csíknak lenne nyereséges, hanem hazánk'nak is, honnan évenként ezen egyszerű sáredényekért több ezerek folynak ki. Szolgáljon ez emlékeztetésül hazánk' azon számos helységeknek, hol pipának alkalmas föld található.

Termékei Csíknak is — legalább Fel-

csíknak — kevéssel számosabbak, mint Gyergyónak. Termékenysége azonban észrevehetőleg nagyobb, mert délhez és nyugathoz közelebb fekszik, 's nincs olly közel havasok közé sorítva. Ezen különbség már Fel-csíkban észrevehető, Al-csíkban és Kászonban még nagyobb mértékben; 's mentől inkább haladunk Gyergyótól délfelé, annál nagyobb mértékben, úgy, hogy Kézdiszék' alsó részeiben, Orbai és Sepsi székekben, 's a' Barczán, a' dús áldásu vidéken alig hihetnők, hogy két napok előtt merőben terméketlen silány helyeken utaztunk. A' rozstot már Fel-csík jól termi, Al-csík pedig éppen jól. A' buzát Fel-csík is megtermi, legalább jobban, mint Gyergyó, Al-csík pedig mondhatni jól. De midőn az ottani terméstről van szó, nem hazánk' déli részei' termékenységéről kell a' mértéket venni, 's mindig oda kell érteni, jól kövérítve és mivelve, mert olly miveltés mellett mint a' vármegyéken, kiváltkép a' Mezőségben, Csík, ha népességének dézmája maradna is, éhvel veszne. Termesztének ezen felül árpát, zabot. Tengerit nem, mert légök, a' tavaszi csipős hidegek 's gyakori havazások miatt éppen akkor lebizonytalanabb, midőn a' tengeri' kelése' ideje lenne. Szőlőt sok csiki ember életében sem látott, mi sok furcsa anecdotái költeményekre szolgált alkalmul. Pityókát a' „szük idő“ óta hőven természetnek. Kerti vetemények, virágok... nagyobb mértékben vannak ugyan, mint Gyergyóban, mindazáltal még itt is ritka-

ság a' szép kert. Kender, dohány terem; de sem mennyiségre, sem minőségre nem mérközhetik szelidebb éghajlatu vidékeink' hasonnemű termékeivel. Gyümölcsöt is terem, de hasonló kis mennyiségben. Az Ólt' melly éke bővebben és jobban termi a' gabonát, mint a' havas' alja; ellenben a' havas' alja jobb és több gyümölcsöt terem, mint az Ólt' melly éke. Oka az, mert az Ólt' mente szelesebb, 's a' gyümölcs' virágjait és első himbóit hamar lesütik a' hideg szelek; ezek azonban a' gabonának nem lévén olly ártalmasok, természetes, hogy az Ólt' terének jobb földet jobban teremje. Nemesebb gyümölcs, pl: dinnye, csak ritkaságul ha természetetik, 's alig érdemli a' fáradságot. De egyik neme is irt termékeinek nem elegendő a' belemésztés' fedezésére. E' részben a' szomszédos székely székekből, Felső-Fejér vgye' közelebb helységeiből, legnagyobb mértékben Kézdi Vásárhelyről és Brassóhól látják el magukat. Egy idő óta — mint már Gyergyónál megjegyeztetett — nagyon rá kaptak az oláhföldi gabonára, melly még a' nagy vám' és harminczad' lerovása után is valamivel jutalmasabb a' belföldinél. Nem lévén a' Csíkkal szomszédos lakóokban elegendő nyereszkedési szellem arra, hogy Csíkot bizonyos nyereséget ígérő czikkekkal is eléggé ellássák, ők kéntelenek kifáradni; hogy olcsóbban kapják gyakran házalni szoktak, de éppen ez által drágítják vásárlandóikat; az udvarhelyszékiek, ha kisebb mértékben van eladó gabonájok, nem is viszik városba, mert bizonyosak benne, hogy a' csíkiak háztól elviszik, jobb áron, azaz egy-két garassal drágábban. Elmennek néha a' Mezősége is, ha valamivel olcsóbban remélhetik veendeni. Ki őket nem ismeri úgy fog vélekedni, hogy ezen kibarangolásban több kár van, mint haszon, ha az úti költség, maguk' és marhájok' fáradozása, szekerek' romlása arányba tétetik azon igen kis nyereséggel, mit a' gabona' vékáján megkimél-

nek; de ez nekiök tiszta nyereség, mert utazni hihetetlen kevéssel szoktak, otthon annyira feltarisnyálnak maguknak, 's felraknak marhájoknak, azon felül az ingyen legelőket olly pontosan tudják, hogy gyakran még haza is visznek az eleségből és sarjuból; fáradságaikat nem számítják, mert hozzá vannak szokva, 's úgy tartják: az szükséges következése Éva anyánk' kíváncsiságának; marhájoknak nem lehet panasza, mert gondosabban apolják, mint sokan gyermekeiket; szekerek pedig ha elromlik, kimennek az erdőre, 's addig haza sem térnek, míg mást nem készítettek. Illy egyszerű expediensek mellé csak azt kellene még jobban megszokniok, hogy vásáruk legyen viszonyos, az az: ők is hozzanak országukból némi nálunk kelendő czikkeket eladásra. Gabona szükségöket segitendők csoportosan ki szoktak jöni csépleni részibe, aratás után és vetés körül bőven kapnak munkát, mert nálunk a' nagyobb rész, ide értve a' nemességet is, alig aratta le gabnáját, már csépleti malom' számára, vagy vetni, 's még eladni is. A' csíki cséplőket örömmel fogadják gazdáink csüreikbe; mert jó erővel, hamar és becsületesen munkálnak. Cséplői bérök az év' termékenységéhez képest 12 — 16-todik mérés; ezen felül reg- dél- és est-ebéd, vagy úgy nevezett „ebédvéka“ a' 13ik mérés. Aratásra is sokan jönnek ki Margit naptájatt, főképp leányok, kik hasonlólag nagyon jól dolgoznak; de ezek nem termékben fizettetik magukat, hanem kész pénzzel.

Széna és sarju rétes helyeiken bőven terem; de marháik élelmezését inkább havasaik állják ki. Mesterséges takarmány náluk még nem divatozik.

Házi állatai Csíknak azok, mellyek Erdélyben másutt. Lovai szörnyü aprók, zömökök, formátlanok. Buta szarvas marháik mind igára, mind mészárszékre jelesek. De főbb tekintetet juhái érdemelnek, mellyek paraszt ju-

hainknál természetesebb testök, bővebb és szála-
sabb gyapjok-, 's jó tejelésökért hírré kezde-
tek kapni. Fajjok ugyan paraszt, de tán ráczá-
jok jobb, minden esetre a' havasi jó élés, egés-
séges víz, és árnyékos legelő sokat tesz, hogy
magukat kinőhessék. Székelyföldi sokadalmak-
ban nagyon kerestetnek, 's ha ezen kedvező ál-
lást használni el nem mulatják, sok szép pénzt
bészivárogtathatnak országukba.

Jó, 's hírré kapni szinte méltó a' csíki túró.
Ez még eddig pénzen alig szerezhető, pedig
kár; mert mennyi czifránál czifrább nevű ide-
gen földi túrókat fizetünk méregdrágán boltok-
ban és vendéglőkben, mellyeknél örömebb en-
nők a' vaj-jóságú 's még is olcsóbb csíkit. Az
úgy nevezett „fenyő túró“ úri asztalokon is
kedvesen szokott fogadtatni, 's hazánkon kívül
is szerencsét próbálhatna.

Halakot az Ólt bőven 's igen ízeseket
terem; szükség is van rá; mert Csíkban sok a'
bőjt. A' havasi patakok bővölködnek pisztranggal.

Madarai közt említendő a' jóízű csá-
szármadár, melly havasai közt nem ritka.

Fája Csíknak is, mint Gyergyónak, hava-
saiból bőven van, de némelly térbeli faluknak
havasaik' távolsága, 's erdőlk útjaik' rosszasága
miatt terhes a' faizás, azért itt is csak azt kell
ohajtanunk, hogy bár legalább a' kemencze-re-
formokban haladnánk már elő.

Marhalegelői rengeteg havasaiban dú-
sak. Ezen legelők teszik Csík' fő jövedelemágát,
mert részint ott legelő marháik' árából, részint
idegenektől legeltetési díjúl szép öszvegeket vesz-
nek be évenként.

Gazdag rézbányái vannak a' szent domo-
kosi határon, mellyekről alább. Régen a' Har-
gítán kevés ezüsttel vegyes onot tartó bányát
nyitottak, de értők, megvizsgálás után úgy ta-
lálták, hogy hasznosabb lenne ezek' helyén czi-
nóber-bányát nyitani; ott jártamkor ez iránt
nyomozások és tetteleg lépések tétettek.

Lisztelő malmai felesek. Van két pa-
piros malma is. Egyik Szent Mártonban
a' Sisak' vizén; csíki főkirálybíró Sándor Mi-
hály, a' másik Szent Királyott az Ólt' vi-
zén kapitány Simó uraké. Az utolsó inkább pa-
koló papirosat készít. Csakugyan Szent Kirá-
lyott az országos út melletti köszirtből számos
malomkövek hasítatnak és készítetnek, mely-
lyek Erdélyben a' csicsóiak után másod rendűek.

Vizei: a' szomszéd havasokból számos ki-
sebb patakok erednek, mellyek névszerinti meg-
említést e' helyen nem érdemelnek. Fő folyama
az itt még ifju Ólt' (Fluvius aluta, vagy alu-
tensis; a' rómaiak' idejében tiaranius.) Erdély-
nek a' Maros után második nagyságu folyama.
Ez eredetében két ágakra van oszolva, mind-
kettő Fel-csíkban ered; nagyobb ága Lóhavas,
Magosbükk, Meggyes és Czofronka
nevű havas-lánczokból; a' kisebb egy mföldnyi
távolságra a' nagyobb ág' eredetétől Fennva-
lómező nevű havasból, mellyből a' Marosnak
is első közleményemben említett némelly apróbb
forrásai erednek; de, mint ott említve van, fő
ága a' Marosnak az Ólt' eredetétől két órányi-
ra, nagy hegyeken túl, Marosfő nevű hegy
alól fakad, melly ugyan folytatása azon hegy-
láncznak, de külön ága. Az Ólt' nagyobb ága
eredetétől 5, a' kisebb 3 órai folyás után egye-
sülnek, a' kisebb ág jobb oldalról beömlvén a'
nagyobb; azontul mindkét egyesült ág Ólt' név
alatt keresztül folyván majd középen Fel- és
Al-csíkot, mintegy felhívni látszik használatára,
de még eddig több kárt, mint hasznót okozott,
mert lapályon folyva le medre nagyon szétte-
rülő, 's annál fogva csekély, feneke köves, fo-
lyama ragályos sebes, 's a' havasi esőzések mi-
att hamar áradó, szerfelett bizonytalan; innen
sokáig hasznavehetlennek tartatott, mi ma meg
van már tetteleg czáfolva. Az Ólthajózás már
a' 17ik század' végén, 18ik elején, úgy az újabb
időkben több versen nem csak szóba hozatott,

de fényes sikerrel koronázott előléptek is tétetek körülte, mindazáltal mostoha külkörülmények gátolák annak lábra kapását egész a' legújabb időkig. 1837ben egyesült egy idves czélú részvényes társaság e' végre N. Szebenben, eddig elé igen szerencsés előjélekkel, melyekről a' Nemzeti Társalkodó, 's testvér lapok' it. olvasói koronként értesítettek *); jövendőre is azon minden oldalról tárgyszeretből, mély előre nézésből, okos ügyvitelből, mit eddigi munkálatai tanúsítanak a' legszebb következményeket jósolhatjuk. Az Ólt' azon része, hová ezen részvényes társaság' intézkedései kiterjedhetnek messze alól esvén Csík' határain, bővebben szólani felőle későbbi közleményeimre halasztom; elég legyen itt őszinte szerencse kívánatomat nyilvánítani a' nagy következményeket ígérő czélú társaságnak, 's meleg kebellem felszólítanom mindent a' valóban honérdekű vállalat' kitelhető pártolására. Az Ólthajózás egyenes öszveköttetésbe hozná hazánkot, főkép annak legnépesebb, legszorgalmasabb, de legelszigeteltebb keleti részét a' Dunával, 's ez által az élő, 's — mi körünkben igen egyet teszen — a' közös közlekedésben és kereskedésben álló világgal, mi által egy nagy, egy nemes nép lenne megmentve bizonyos halálától, feltámasztva tetszhalottaiból. Az Ólt kereskedésünknek keleti irányt adna, tudnunk kell pedig azt, hogy a' mi napunk kereskedési tekintetben csak keleten kelhet, nyugoton lehaladna!

Az Ólthajózási társaságon kívül van még egy Óltutalyozási társaság is. Alakult 1838ban. E' folyó évben is számos terhelt tutalyai eveztek le az Ólton a' parti lakosok' örömidvezlése 's vendéglése közt**). Ohajtjuk, hogy a' vidé-

*) Nemz. Társ. 1838. 1. fél év 26. 2ik fél év 1. szám. 1840. első fél év 11. szám. Erd. Hiradó 1839. első fél év 12. szám.

**.) Lásd Erd. Hiradó 1838. másod félévi 15., és 1840. első félévi 35. szám.

kiek' részvéte ezen nagyon érdekekben fekvő hasznos vállalat iránt ne csak tapsokban határozódjék. De ezen tutalyozás is csak Erdővidékén kezdődik; azon felül az Ólt' használatlanul foly le. Csík tutalyozást sem folytat rajta. Okául azt mondák nekem, hogy az Ólt nem tutalyozható csekély és ragályos ágya miatt, 's különben is olly vidékeken foly le, mellyek tutaly 's egyéb azokon szállítatni szokott fákban nem szűkölködnének. Véleményem szerint ezen okoknak egyike sem áll. Az első nem, mert sokkal csekélyebb és semmivel sem biztosabb medrű folyóinkon is szoktak az év' kedvező részeiben tutalyt szerencsésen szállítani, pl: a' Küküllőn, Görgényvizén. Ha az Ólt mindjárt eredeténél nem lenne is tutalybíró, a' tutalyokat 's terheit odáig, mig megbirandaná le lehetne szállítani Gyergyó' példája szerint szánnal a' jég' hátán. A' második okot az Óltutalyozási társaság tetteleg megczáfolta; aztán tutalyon nem csak fát lehet szállítani; vannak Csíknak olly czikkjei is, mellyek az Ólt' mentén bizonyosan kelendők lennének. Ajánlható lenne tehát az Óltutalyozási társaság' tereh szállítás iránti felszólítását használni.

Deszka fűrészszalmák vannak ugyan Csíkban, de a' belszükség' kielégítésére is alig elégségesek. Úgy értesíte egy tisztos öreg székelly, hogy a' kártékony égések' némi meggátolására hivatalos rendelésök tartaná házaikat nem szalmával, hanem deszkával fődni, 's ez olly kelendővé tenné benn a' deszkát, hogy kivitelre nem jut. Mennyire beszélt igazat a' jámbor öreg nem tudom, de egy illy rendelés, ott, hol a' deszka csaknem bővebb, mint a' szalma, cél-arányos gondolat lenne. Furcsán hangzik ugyan, hogy hivatalos rendelések e' félékre is kiterjedjenek, 's hogy illy szemmelátható saját javunkra is kényszerítést várunk; de népünk' igen nagy része még azt várja, hogy önjaváról is más gondoskodjék, sőt arra rá kényszerítse.

Életmódokban Csík nagyon szűkös.

Közép fekvése Gyergyó és Háromszék között nem igen igazolja az olly sok más esetekben sem igaz „medium tenuere beati“ t. Gyergyót tutalyozása, havasainak és Marossá-nak használni jobbacsán tudása, középponti vá-roskájának élénk kereskedése silányabb termé-kenységü vidéke mellett is pénzesebb állapot-ban tartja. Háromszéket termékeny földe, az Erdélyben legélénkebb kereskedést üzö Brassó' közelsége, két középponti városainak Kézdi Vá-sárhelynek és Sepsi Szentgyörgynek, főkép az el-sőnek alkalmasabb fekvése, lakósainak apróbb nyeresztkedésre hajló szelleme lépes állapotban tartják; Csík közből igen kevés módokra van szorítva; mert ollyan czikkokkal, mellyeket kedvezőbb helyzetü szomszédai is üznek, nem állhatja ki a' versenyt velök, középponti váro-sának (Csík Szeredának) semmi kereskedése nincs, így Kézdi Vásárhely' piaczára van szorít-va adás vevéseivel; ez pedig jól menve is majd egész napot foglal el.

Még Kászón fuszéke' helyzete kedvezőbb; mert fa- 's más vásári czikkokkal közelebb éri K. Vásárhelyt, 's pénzezhet belőle; de egy Csík-ből Kézdi Vásárhelyre le vitt pl. szekér fára nem fizeti meg a' fáradságot, költséget és idő-vesztést. Fő jövedelem ágát Csíkoak a' havasai-bani legeltetés teszi, mellyért a' berszányok (bácsok)tól szép öszvegeket vesznek be, ott legelő saját marháikat jó áron adják el, főként juhaik — mint már említett — jól kelnek, üz-nek kis mértékben bamúzsír főzést is, melly-nek tiszta nyeresége ösztönözhetné nagyobb mér-tékben üzésre. A' bánya körüli munkák külö-nösön szénégetés fő élelem ágát teszi a' csík-szent domokosiaknak. Csík' népének tulajdonkép a' földmivelés ugyan fő életneme; de az e-gész vidéket véve fel gabonáért több a' kiadás, mint a' bevétel; a' vidékbe pénzt be nem, ha-nem kiviszen. Kereskedése igen csekély; a' főbb czikkek közvetöleg külföldről hozatnak, a' ha-

zai czikkek egyes vállalkozóknak jövedelmeznek ugyan; de a' kereskedés ezekkel sokkal cseké-lyebb, mint sem jövedelme az egészre ki hat-hatna. Mesteremberei csak a' legsürgetőbb bel-szükségéseket fedezik, 's ezeket is hiányosan. Az előkelők' jövedelemforrását jószágaik és hiva-tal teszik; de a' mivelés alá vett fekvő birtok nem sok; a' hivatalok' száma kevés, 's ezeknek is határozott fizetése nagyon csekély, mellék jövedelmeik pedig szerény és tiszta keblü em-ber előtt nem igen állnak nyitva. A' jövedelem források' ezen szükösségét kipótolja a' csíkiak' életre valósága 's háztartási ügyessége, mi sze-rint csak nem semmiből ki tudják szerezni a' szükségeseket, 's a' beszerzettet csínosan meg-takarítani. Ki dúsjövedelmü vármegyei helységeink' rongyos, szennyes, eláradott népei, ron-da lakói után látja Csík' jól rendezett, szüksé-gesekkel ellátott, csínos, tiszta életszereit, tisztességesen ruházkodó, jó izü eledellekkel élő, 's szivességekre és jó tétékre képes állapotban lé-tető lakósit, bajosan fog csak egy szót is hin-ni a' jövedelem' szükösségéről fenn elmondot-takról. Csík egy intő példa arra, hogy vidékek' vagyonsága nem a' természet' pazarolt áldá-sítól, hanem lakósi' ügyességétől függ.

Sokakat hallottam csak nem a' mohácsi no-ta' hangján elpanaszolni, hogy Csík' népe e-lőbb utóbb kéntelen lesz eridázni; mert mos-toha és szük határa már is alig képes tartani elszaparodott gyermekeit, népessége pedig foly-ton nő, 's az állandó katonaság által földéhez levén kötve, még csak ki sem költözhetik bol-dogabb 's népetlenebb vidékekre. Valóban ne-vetséges a' népesség és fekvő birtok közötti a-ránytalanságról beszélni ott, hol annyi az ere-deti szüzességben álló hely, mint Csíkban? Nem rengeteg erdők voltak-e csak néhány év tized előtt ott, hol ma Amerika' népes és gazdag városai, helységei állanak? vagy tán Amerika téjjel és mézzel folyó Kanaán volt eredetileg is

's csak a' nagy fákat kelle kiirtani, hogy a' bő-
ség' szarvát felleljék? Az isten használhatlan
földrészeket nem teremtett, 's minden vidéket
elegendő adománnyal látta el, ott tenyésző ál-
latai' szükségét kielégíteni; hát az ember, ki
észszel, melly a' semmiből egy lé g y e n szóval
teremteni tudó isteni erőnek kis szikrácskája, meg-
vayon áldva, ne tudna megélni? A' Csík' ha-
vasai közötti irtványokból kéjelmesen élni tudó
oláhteleg szolgáljon például a' szerfelett szapa-
rodni kezdő nemzedékeknek.

Csík' helységei.

Csík áll egy mező városból, 59 faluból,
u. m. Fel-csík 31, Al-Csík 28-ból; Ezekhez
járul egy hegyszorosai vám és egy praedium.

Mezővárosa Csík Szereda (sicolobur-
gum, Seklerburg) Fel- és Al-csík' közepén,
elválasztó vagy ha jobban tetszik összekötő pont
a' két Csík között. Közügy kezelés' (publica
administratio) tekintetében Al-csíkhoz tartozik.
Fekszik az Ólt' mellyékén, ott, hol a' róla ne-
vezett Szereda patakának — melly ered Fel-csík-
ban Nagybükk' teteje nevü helyből, 's Csobafalva,
Várdotfalva, Taplocza, Szereda és Mar-
tonfalva mellett lefolyva Csík Szeredán alól $\frac{1}{2}$
óránnyira, $3\frac{1}{2}$ órai folyás után Zsögödön felül
az Óltba ömlik — Taplocza és Várdotfalva felől
jövő két ágai egyesülnek. Egyetlen város Fel-
és Al-csíkban, ha ugyan lehet nevetségessé tét-
tel nélkül városnak mondani, mert lakósaí' szá-
ma nem több mint 810, vagy ha a' várbeli 101
lélekből álló népességet belé számítjuk, 911 lé-
lek. Lakósaí' mind római catholicusok; a' várbe-
liek külön papság alá tartoznak; születésre nézve
székelyek, legkisebbé sem különbözök falukon
lakó atyjokfiától; maga Szereda is csak abban
különbözik külsőkép a' többi faluktól, hogy
csak nem mindeniknél csekélyebb. A' rajta ke-
resztül menő országos töltött út teszi egyetlen

nagy utcáját; ugyan ebből áll piacza is. Évenként
négy sokadalom esik benne, mellyeket a' közel szé-
kelység, főkép a' sokadalom gyakorló nőnem né-
pessé tesz; heti vásárai esnek neve' napján (szerdán).
Lakósaí' megtartották az eredeti székely termé-
szetet, azért, bár a' mező városka' fekvése elég
kedvező arra, hogy a' Gyergyó-Szentmiklósihoz
hasonló kereskedést folytasson, semmi említhe.ő
kereskedése nincs. Mesterembereiről ugyan ezt
mondhatni, ámbár régebb időkben, jelesen csiz-
madiái kiválva is voltak pártolva, minek nyo-
mát láthatni a' Compilata Constitutio' V. része'
29ik edictumából, hol kiváltságuknak 1655-ben
történt eltöröltetése foglaltatik ezen' szókban:
„Csíkszeredai csizmadiák mivekkel azon tarto-
mányt el nem tarthatják, azért másunnan is a-
zonféle mesteremberek szabadosan bemehesse-
nek és miveiket exerceallassák, mind ott, 's
mind más közel való falukban.“ De a' törvény
ezen kedvezését igen kevés „azonféle míves em-
berek“ használják. A' kis mezővárosocska — mert
ide csakugyan szükséges a' sok diminutivum —
önállásu külön törvényhatóság, csupán a' kir.
adó' beszédésére és kezelésére nézve tartozik a'
katonai pénztárhoz. Belső dolgait választott ta-
nácsa (magistratus) igazgatja, melly a' kir. Fő-
kormányzékkel egyenes levelezésben áll. Or-
szággyűlésre két követet küld, éppen úgy, mint
legnépesebb törvényhatóságaink' akármellyike,
mi annyival feltünőbb, mivel az erdélyi ország-
gyűlés' újabb létegitése (organisatioja) csak 1791-
ben történt. —

(Folytatása közelebről.)

Vándor.

Az első évfordulat.

Legenda Müsertől.

Alig zárá el az úr éden' ajtaját az első em-
berpár elől, midőn Éva a' távolból egy mesz-
szepirosuló szép almafát pillanta meg, 's így szó-

la kedves Ádámjához: „Látod-e, itt is vannak almák.“ — Ezt mondva siette is az élőfa felé, 's utána Ádám a' fájdalom' mély érzetével, de mellynek még nem tud vala nevet adni. „Nem képezem, miért ne lennének ez almák is éppen olly jók, mint a' paradicsombeliek“ kiáltá az első falatra Éva, de Ádám fejét rázta, 's a' beharapott almát kivetette szájából. — Darab időt töltöttek el így különféle gyümölcsök' kostolgatásával, míg az éj és fáradság a' két kiüszött nyugalomra szólította; 's Ádám először alutt el a' nélkül hogy Évájának jó éjszakát kívánt volna. Mint minden bűnösnek úgy Évának is el kelle azonban ez iránti fájdalmát nyomni, ám-bár örömet mondotta volna még egyszer férjének, hogy neki kellett volna okosabbnak lennie, 's nem engednie magát egy gyenge nőtől eltántoríttatni.

Éjjel erősen esett, 's a' levegő is kevésbé hűvös volt már mint rendszerint őszi éjszakákon. Ködmönjeik, mellyeket úr isten elváláskor az utra adott, egészen átvizültek; átvizült ködmön pedig nagyon rossz takaró. „Úgy kell tennünk mint az állatok, éjszakára ezután barlangba, vagy lomb alá rejteznünk“ monda Ádám, 's háromszor sem tekintett körül, midőn néhány nagy letört ágat pillantott meg, mellyeket egy nagy fához támasztott alattok kényelmesebb fekhelyet készítendő. Örvendett, ha ezt minden nap biztosíthatta náddal és nagy levelekkel az idő ellen, melly napról napra zordobbá lön, valóban a' szükség találóssá tevő őt, mert a' kunyhó nagy és tágas leve, hogy mindketten benne elfekhettek, 's az ajtó előtt ki a' szabadba láthattak.

Ha itt reggel fölébredtek legelőbb is a' napra tekintettek; 's első csillagvizsgálói észrevételök, mit tettek, az vala: hogy e' nagy fénytányér naponként visszamarad. „Oh istenem, istenem!“ sohajtá Ádám — szegények még nem láttak volt telet, 's a' paradicsomban mindég

egyforma hosszú szép napjaik voltak — „félek, hogy kihal minden körülünk; — sem béka-, sem madár hangot nem hallani többé, a' gyümölcsök mindenütt hullanak le, a' fák vesztik el leveleiket, 's még a' mi kunyhónk' fedele is roskad össze — félek, félek hogy kísér az urnak haragja, minden vész el, mink is édes Évám; néked is újra porrá kell lenned —“ az első keserű könny pergett le arczáján, 's Éva nyakába borulva zokogá: „Néked is.“

Minden reggel, mellyet az úr felhozott, későbbre emelkedett fel a' nap, 's mivel tűzők és gyertyájok nem vala, olly hamar este lön, 's a' napok lassanként olly rövidek lettek, hogy egy hosszú örökös éjre vártak már, 's csak az éhségtől kényszerítve futkostak még a' sűrű ködben néhány hullott gyümölcsöt keresendők, melly alkalommal Éva mindég szerencsésebb volt Ádámnál, gyakran találván még almát, mellyet férje nem vett vala észre; 's ilyenkor öröme mindig nagy vala. De e' segélynek is majd vége lett, mert a' mező' állatai szorgalmasabban gyűjtöttek mint ők, 's azon szép tők is, mellyet Éva nagy győzelemmel hozott egyszer háza, 's a' paradicsom' minden gyümölcssei felibetett, de a' mellyet Ádám, csak hogy igazat ne engedjen neki, a' kunyhóból kivetett, elrothadva hevert most ott, a' mint azt Éva fölkereste. Most már gyökereket vájt Éva a' földből, míg a' fagy be nem következett, 's gyöngéd ujjainak ellent nem állott. Mély hó lépé elvégre az egész földet, 's a' magános párt elborítá nyomorú kunyhójában. Nem süttött többé a' nap, az egész természet halva vala, madár nem zengett, fű nem virított, 's a' halvány hóvilág csak kölcsönös inségöket engedé látni. Egy-más' karjaiba borultak, hogy így fagyva meg az egész természettel alugyanak el, 's többé fel ne ébredjenek, de az éhség ez utolsó nyugalmat is megtagadá tőlök. Onkéntelen is a' kunyhó' gallyai' héját rágták, gyökereket vájtak magok körül, 's a' havat nyalogatták. Éva egy szívet is érzett némellykor dobogni szíve alatt: „S ez lenne-e“ így szóla Ádámhoz „azon gyermek, kit nekem fájdalommal kell szülnöm? 's valljon el kell-e ennek is jöni, hogy inségünket nevelje, 's az éhhalált velünk megoszssa?“

Illy 's hasonló aggodalmak közt úgy tet-
szett Adámnak, mintha a' napot újra látta vol-
na, a' hó vékonyabb lett a' kunyhó előtt, 's
igyekezett azon keresztül több világhoz jutni,
de a' napot még sem láthatta. Másnap újra re-
ménylett, 's az első sugár kunyhójára lövellett,
de ez is silány vigasztalás maradt, mert a' ter-
mészet körülte még mind szunnyadott. Lassan-
ként azonban vette észre, hogy a' nap maga-
sabbban áll, és melegebben süt; megmérte egy-
szer, 's utána mindennap, és kifejezhetetlen ör-
ömmel tapasztalá, hogy a' sugár minden reg-
gel valamivel magasabbról esik le. A' hó kez-
dett olvadni, 's néhány szunyog tánczolt a' kuny-
hó' nyílása előtt. „Látod-e? „monda Éva“ az élet
visszatér a' természetbe, 's mi nem halunk meg.“
Most egy madár is repült el a' kunyhó fölött,
's minden reggel egy új tárgyat mutatott fel,
melly őket öröme ragadta, és lelkesítette. Min-
den teremtmény énekelt, szökelt és életet le-
helt, minden állat erdőn és mezőn vigadott, 's
az elfagyott természet érzette a' teremtés' éle-
dő lelkét. Éva is világra hozá a' kikelettel sze-
relme' első zálogát, 's a' kiállott szenvedés u-
tán büszkén tekintett férjére. És Ádám midőn
új szülött fiját kunyhójából most a' napvilágra
kijhozta így kiállott fel: „Ahteremtő, melly böl-
csen rendeléd te a' telet is, midőn utána a' ta-
vaszt adtad! milly boldog leszsz a' mi éltünk is,
ha ez itteni után egy más fog fölvirulni!“ Most
már házát nagyobbra építette, nyáron gondos-
kodott a' télre, 's az időben az örökkévalóságra.

Tompa Imre.

Billárd-dal.

Kis fiu labdát, kis fiu tákót,
Játszani kedves, játszani szép;
Kába ki búsul, a' bu epeosztó,
És a' kebelben kényire tép.
Lám a' világ is nagyszerű billárd,
'S rajta ki játszik? isteni kéz,
Melly ha parancsol: semmiből alkot,
És ha parancsol: minden enyész.

Rendeletébül látsz a' magasban
Csillagözönbül bájsereget
Pályakörében állani híven,
'S fényre deríteni fenn az eget.

És mi a' földgömb? nagyszerű billárd,
Rajta ki játszik? végezet az,
Rendeletébül származik a' nyár,
Hervatag ős, tél 's enyhe tavasz.
Ó ha akarja: háboru támad,
Ontja a' kard az emberi vért,
Büszke leventák haltan alusznak
Födve tömegben a' csatatért.
És ha akarja: barczi mezőrül
Illatozón kel szende növény,
Mellyet a' vérnek harmata csalt ki,
'S mellytül ijedve retteg a' kény.

És mi az élet? szükkörű billárd,
Rajta szerencse játszodozik,
Labda az ember, a' ki valót les,
És a' valóban álmadozik.
'S bár a' szerencse vakszemű zsarnok,
Ámde hatalma rettenetes,
'S változó mint a' lányka' kedélye,
Melly beborul, 's majd kellemetes.
Vakszemű úrfi, kedve ha hozza:
Fényed' öléből porba lever;
'S fényed' ölébe helyezi azt, ki
Ehnyomatottan porba hever.

'S a' szerelem mi? szükkörű billárd,
De a' kebelnek életelem.
Labda a' szív, 's a' melly vele játszik:
Üdvre hevítő szenvedelem.
És ha az ajkak össze tapadnak,
'S lángra gyulasztva csattan a' csók:
Nemde quarambole? 's illy szerű játék?
Kéjei nemde elragadók?
Kis fiu labdát, kis fiu tákót,
Játszani kedves, játszani szép;
Kába ki búsul, a' bu epeosztó;
És a' kebelben kényire tép.

Szolga Miklós.